

NORGES HØYESTERETT

Den 15. september 2017 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Matheson, Kallerud og Berglund i

HR-2017-1792-U, (sak nr. 2017/1474), straffesak, anke over dom:

A (advokat Frode Sulland)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

truffet slik

B E S L U T N I N G :

- (1) Saken gjelder anke over lagmannsrettens lovanvendelse under skyldspørsmålet, saksbehandling og straffutmåling i sak om overtredelse av straffeloven 1902 § 219.
- (2) A ble 19. juli 2016 satt under tiltale for overtredelse av straffeloven § 219 for krenkelser mot sin tidligere ektefelle og deres fire felles barn.
- (3) Hammerfest tingrett avsa dom 19. desember 2016 med slik domsslutning:

"1. A, født 00.00.1970, dømmes for overtredelse av straffeloven 1902 § 228 første ledd og § 291, jf § 63 andre ledd og § 62 første ledd til fengsel i 60 –seksti– dager.

2. A frifinnes for oppreisningskravene.

3. A ilegges 2 000 –totusen– kroner i saksomkostninger."
- (4) Dommen ble avsagt under dissens, idet fagdommeren stemte for at A skulle domfelles for overtredelse av straffeloven § 219 mot sin tidligere ektefelle og ett av barna.
- (5) Både A og påtalemyndigheten anket dommen.
- (6) Hålogaland lagmannsrett avsa dom 11. mai 2017 med slik domsslutning:

"1. A, født 00.00.1970, dømmes for tre overtredelser av straffeloven (1902) § 219 første ledd. Straffen fastsettes til fengsel i 1 – ett – år og 4 – fire – måneder.

2. A skal innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av lagmannsrettens dom betale oppreisningserstatning til B med 100 000 – hundretusen – kroner og til hver av C, D og E med 75 000 – syttifemtusen – kroner."

- (7) Dommen ble avsagt under dissens, idet én meddommer stemte for at A under en av tiltalepostene bare skulle domfelles for en enkeltstående overtredelse av straffeloven 1902 § 228 overfor et av barna.
- (8) A har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjelder lagmannsrettens lovanvendelse under skyldspørsmålet, saksbehandling og straffutmåling. Det er i korthet anført at vilkårene for domfellelse etter straffeloven § 219 ikke er oppfylt, og at lagmannsretten har stilt for lave beviskrav. Lagmannsrettens begrunnelse er mangelfull på flere punkter og retten har forsømt å drøfte om det forelå en provokasjonssituasjon for ett av tilfellene som er nevnt i tiltalen. Det vises også til at ett av barna, etter lagmannsrettens dom, har gitt en ny politiforklaring som avviker fra tidligere forklaringer i saken. Subsidiært anføres at straffen er for streng. Det er også bedt om ny behandling av de sivile kravene.
- (9) Det er nedlagt følgende påstand:
- "Anken over Hålogaland lagmannsretts dom av 11. mai 2017 fremmes."**
- (10) Påtalemyndigheten har tatt til motmæle og i korte trekk anført at det ikke foreligger noen feil ved lagmannsrettens dom. Den nye forklaringen kan ikke tillegges slik betydning som anført i anken.
- (11) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at tingretten ikke domfelte A for straffbare forhold overfor to av barna som er nevnt i tiltalen. For ett av de andre barna er tingrettens dom begrenset til en enkelt overtredelse av straffeloven 1902 § 228 første ledd. I lagmannsretten ble han domfelt for overtredelse av straffeloven 1902 § 219 også overfor disse barna. Han har dermed ankerett i medhold av straffeprosessloven § 323 første ledd tredje punktum sammenholdt med andre ledd andre punktum.
- (12) Anken over *lovanvendelsen* kan etter ankeutvalgets syn ikke føre frem.
- (13) Kjerneområdet for straffeloven 1902 § 219 er vedvarende og gjentakende krenkelser og mishandling overfor nærstående, men også enkeltstående handlinger kan utgjøre mishandling dersom krenkelsen er tilstrekkelig grov, se blant annet Rt-2012-835 avsnitt 13-16. Det er på det rene at også psykisk mishandling rammes, jf. Rt-2013-879 med videre henvisninger.
- (14) Isolerte enkeltepisoder, som ikke har en slik kvalifisert karakter eller sammenheng at de gir grunnlag for frykt hos fornærmede for et slikt handlingsmønster som ligger i kjerneområdet for § 219, faller utenfor bestemmelsen, jf. blant annet Rt-2011-34 avsnitt 21 og Rt-2012-835 avsnitt 13-16.
- (15) Det skal foretas en samlet vurdering av handlingene – det er dette som først og fremst viser alvoret, jf. Rt-2013-329 avsnitt 12 med videre henvisninger. I avsnitt 13 i den samme avgjørelsen heter det videre at:

"... når atferd som isolert sett ikke fyller gjerningsinnholdet i bestemmelsen inngår i et

'regime' preget av krenkelser som samlet er av en slik alvorlighetsgrad at § 219 er anvendelig, må de mindre alvorlige krenkelsene tas med i den samlede vurderingen."

- (16) Etter å ha gjennomgått bevisene for de enkelte postene i tiltalen oppsummerer lagmannsretten saksforholdet slik på side 15:

"I saken her har de fornærmede levd under et regime preget av utrygghet og frykt for vold enten mot seg selv eller mot sin mor eller søsken. Den utøvde vold har ikke vært særlig grov, men det psykiske presset de fornærmede har levd under i fire og et halvt år har vært utmattende. Det har ført til redusert livsutfoldelse, redusert selvbylde, redsel og frykt."

- (17) Lagmannsrettens domspremisser, lest i sammenheng, etterlater etter ankeutvalgets syn ingen tvil om at det handlingsmønster retten har funnet bevist faller inn under straffeloven 1902 § 219, eller at domfelte handlet med den nødvendige skyld. Det er ikke holdepunkter for at lagmannsretten har stilt for lave krav til bevisene.
- (18) Heller ikke anken over *saksbehandlingen* – mangelfulle domsgrunner – kan føre frem.
- (19) Etter straffeprosessloven § 40 femte ledd skal domsgrunnene i saker som har vært behandlet med meddomsrett, "angi hovedpunktene i rettens bevisvurdering". Det innebærer at retten skal redegjøre for de sentrale punktene i bevisvurderingen, og kort angi hva som har vært avgjørende, jf. blant annet Rt-2011-172 avsnitt 29, Rt-2011-1403 avsnitt 10 og Rt-2013-169 avsnitt 12.
- (20) Lagmannsrettens domsgrunner tilfredsstiller disse kravene. Retten fremhever de bevis den tillegger vekt, gir en begrunnelse for dette og grunngrir hvorfor den ser bort fra enkelte andre bevis. Spørsmålet om provokasjon for et av tilfellene nevnt i tiltalen er ikke drøftet i dommen utover at lagmannsretten slår fast at "det foreligger ingen straffrihetsgrunner". Handlingsmønsteret skal imidlertid ses i sammenheng, og provokasjon – i motsetning til etter straffeloven 1902 § 228 – er ikke en straffritaksgrunn etter § 219.
- (21) Et av barna har gitt ny politiforklaring etter at lagmannsretten avsa dom. Domfelte anfører blant annet at forklaringen gir "... sterke indikasjoner på at lagmannsrettens dom er uriktig og at A ved domfellelsen ble utsatt for en urett". Utvalget bemerker at etter straffeprosessloven § 306 andre ledd kan ikke Høyesterett prøve bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet. Men etterfølgende forhold som synes egnet til å føre til frifinnelse eller en vesentlig mildere rettsfølge vil kunne begrunne en gjenåpning av saken, jf. straffeprosessloven § 391 nr. 3.
- (22) Etter ankeutvalgets oppfatning har lagmannsretten fastsatt *straffen* i samsvar med Høyesteretts praksis.
- (23) I Rt-2015-1115 heter det i avsnitt 13 generelt om straffutmålingen i saker om overtredelse av straffeloven 1902 § 219:

"Straffutmålingen ved mishandling i familieforhold beror på en samlet vurdering, hvor sentrale momenter er hvor lenge krenkelsene har funnet sted, karakteren av krenkelsene, hyppigheten, skadepotensialet og de konkrete skadevirkningene, jf. Rt-2010-129 avsnitt 18. Karakteren av voldshandlingene er ikke i seg selv avgjørende – det sentrale er "i hvilken grad disse danner et mønster som resulterer i at den som rammes må leve under et 'regime' preget av kontinuerlig utrygghet og frykt for vold", jf. dommen avsnitt 21."

- (24) Lagmannsretten legger til grunn at mishandlingen overfor ektefellen varte i om lag fire og et halvt år og at den økte i intensitet, særlig de to siste årene. Domfellelsen omfatter også

mishandling av fire barn over en betydelig tidsperiode. Selv om domfeltes voldsanvendelse ikke har vært av den groveste, må det etter lagmannsrettens dom legges til grunn at det har vært hyppige episoder med alvorlige krenkelser. Som det fremgår av det allerede siterte fra dommen, foreligger det her nettopp et slikt handlingsmønster som gjorde at ektefellen og barna måtte leve under et "regime" preget av gjentatte krenkelser og frykt for dette.

- (25) Lagmannsretten har lagt til grunn at to av barna har psykiske problemer som settes i forbindelse med domfeltes handlemåte. Om ektefellens situasjon heter det i lagmannsrettens dom:

"Den psykologiske bindingen mellom B og tiltalte har vært særlig sterk. Dette fordi de møttes da B var bare 19 år. Hun hadde vært utsatt for incest og mistet kontakten med sin familie i forbindelse med rettssak i den anledning. Tiltalte var en støtte for henne i denne situasjonen. Etterhvert som mishandlingen startet, bestod hennes nettverk nesten utelukkende av tiltaltes familie og venner. B forklarte at hun har behov for hjelp fra psykolog til bearbeiding av sine følelser, men at hun ikke er klar for det enda fordi hun vil prioritere at barna får hjelp først."

- (26) Blant annet ut fra en sammenligning med avgjørelsene i Rt-2013-641, Rt-2015-827, Rt-2015-1115, Rt-2015-884, Rt-2015-890 og HR-2016-540-U med videre henvisninger, er lagmannsrettens utgangspunkt for straffutmålingen – fengsel i et år og ni måneder – klart forsvarlig. Lagmannsrettens fradrag på fem måneder på grunn av lang saksbehandlingstid er i alle fall ikke for lite.
- (27) Ankeutvalget finner det på denne bakgrunn klart at anken ikke vil føre frem, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd tredje punktum. Ettersom anken heller ikke gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende sak, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken prøvd i Høyesterett, gis det ikke samtykke til ankebehandling, jf. § 323 første ledd andre punktum.
- (28) Avgjørelsen er enstemmig.
- (29) Anken gjelder også lagmannsrettens avgjørelse av sivile krav. Når anken over straffekravet ikke tillates fremmet, tar utvalget ikke stilling til denne, jf. HR-2017-1015-U.

S L U T N I N G :

Anken over straffekravet tillates ikke fremmet.

Knut H. Kallerud
(sign.)

Wilhelm Matheson
(sign.)

Cecilie Østensen Berglund
(sign.)

Riktig utskrift: